

Toetsingsadvies
over het milieueffectrapport
Herinrichting Groenraven-Oost

11 augustus 1997

614-122

1

ISBN 90-421-0171-7
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

commissie voor de milieu-effectrapportage

Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht
Dienst Ruimte en Groen
Postbus 80030
3508 TH UTRECHT

uw kenmerk
963917/GO
7360566/1904

uw brief
d.d. 11 december 1996
d.d. 12 mei 1997

ons kenmerk
U564-97/Mo/bh/614-123

onderwerp
Toetsingsadvies over herinrichting
Groenraven-Oost

doorkiesnr.
(030) 234 76 07

Utrecht,
11 augustus 1997

Met bovengenoemde brieven stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over het milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Herinrichting Groenraven-Oost. Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

prof.dr.ir. D. de Zeeuw
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Herinrichting Groenraven-Oost

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Herinrichting Groenraven-Oost

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffectrapport over
de herinrichting Groenraven-Oost,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht door de Commissie voor de
milieueffectrapportage; namens deze,

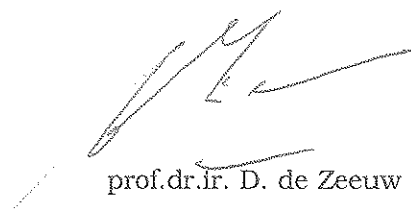
de werkgroep m.e.r. herinrichting Groenraven-Oost

de secretaris

drs. S.A.A. Morel

de voorzitter

prof.dr.ir. D. de Zeeuw

Utrecht, 11 augustus 1997

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. Inleiding	1
2. Oordeel over het MER	2
2.1 Algemeen	2
2.2 Toelichting op het oordeel	2
3. Aanbevelingen voor de verdere planvorming	3
3.1 'Milieu en water' en 'Natuur'	3
3.2 Recreatie	5
3.3 Landbouw	6
3.4 Het meest milieuvriendelijke alternatief.	7
3.5 Aanbeveling voor toekomstige MER'en	8

Bijlagen

1. Brief van de Landinrichtingscommissie namens het bevoegd gezag d.d. 11 december 1996, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
- 1a. Brief van het bevoegd gezag d.d. 12 mei 1997, waarin aan de Commissie verlenging van het adviestermijn wordt verleend
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 236 d.d. 5 december 1996
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
5. Notitie met vragen over het VOP/MER Groenraven-Oost

1. INLEIDING

De Landinrichtingscommissie Groenraven-Oost heeft het voornemen een herinrichting te realiseren. Het herinrichtingsgebied 'Groenraven-Oost' heeft een oppervlakte van 3700 ha en maakt onderdeel uit van de Randstadgroenstructuur van Utrecht.

Ten behoeve van de besluitvorming over het herinrichtingsplan dient een MER te worden opgesteld. De m.e.r.-procedure voor het herinrichtingsproject Groenraven-Oost is formeel gekoppeld aan de besluitvorming over het ontwerpplan voor het gebied. In het ontwerpplan wordt het plan in detail beschreven en is een keuze tussen alternatieve plannen niet meer aan de orde. Om het wezenlijke element van m.e.r., het beschrijven van alternatieven met hun milieugevolgen, tot zijn recht te kunnen laten komen, is er voor gekozen het MER te koppelen aan het voorontwerpplan. In deze fase staat namelijk de keuze tussen planalternatieven centraal.

Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht treden in deze procedure op als bevoegd gezag.

Bij brief van 11 december 1996 (bijlage 1) is de Commissie door de landinrichtingscommissie namens het bevoegd gezag verzocht advies uit te brengen over de inhoud van het MER. Het MER is als integraal onderdeel van het voorontwerpplan met ingang van 12 december 1996 ter inzage gelegd (bijlage 2). Bij brief van 12 mei 1997 (bijlage 1a) heeft het bevoegd gezag de adviestermijn verlengd om de Commissie in de gelegenheid te stellen aanvullende informatie van de initiatiefnemer bij de toetsing te betrekken. Deze informatie is verstrekt in antwoord op een notitie met vragen en opmerkingen van de Commissie over het VOP/MER (bijlage 5). In paragraaf 2.2 van dit toetsingsadvies wordt de status van de aanvullende informatie besproken.

De Commissie heeft beoordeeld of het MER voldoende informatie bevat om de besluiten te nemen en daarbij op grond van artikel 7.26 van de Wm getoetst:

- aan de richtlijnen voor het MER¹], zoals vastgesteld op 28 november 1995 door Gedeputeerde Staten van Utrecht;
- op eventuele onjuistheden²];
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER³].

Deze beoordeling is uitgevoerd door een werkgroep van de Commissie. De samenstelling van de werkgroep is vermeld in bijlage 3.

Conform artikel 7.26 tweede lid (Wm) heeft de Commissie via de landinrichtingscommissie de inspraakreacties op het MER ontvangen (zie bijlage 4). Voorzover deze betrekking hebben op de milieu-aspecten en voorzover relevant geacht, wordt in voetnoten naar deze inspraakreacties verwezen.

---

1 Wm, artikel 7.23, lid 2.

2 Wm, artikel 7.23, lid 2.

3 Wm, artikel 7.10.

Hoofdstuk 2 van dit advies bevat het oordeel van de Commissie over het MER. In hoofdstuk 3 geeft de Commissie opmerkingen over het MER met aanbevelingen/conclusies die in het vervolg van de planvorming of bij de evaluatie achteraf betrokken kunnen worden.

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie is van mening dat het VOP/MER samen met de verschaftte aanvullende informatie voldoende gegevens bevat om het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen bij de besluitvorming over het voorontwerpplan voor de herinrichting in het gebied Groenraven-Oost.

De Commissie is tot een positief oordeel gekomen omdat zij concludeert dat de nog resterende tekortkomingen kunnen worden opgeheven in het nog uit te werken ontwerpplan.

2.2 Toelichting op het oordeel

De Commissie heeft waardering voor de leesbaarheid van het VOP/MER en de publieksvriendelijke presentatie. Tegelijkertijd constateert de Commissie dat de initiatiefnemer uit alle beschikbare informatie een vergaande selectie heeft gemaakt om tot een (voor de streek) leesbaar discussiestuk te komen. Door deze selectie is een helder overzicht ontstaan van de knelpunten die in het gebied moeten worden opgelost en in de keuzemogelijkheden in de alternatieven waarbij vooral het schoonwatersysteem een centrale plaats inneemt. Door de selectie ontbreekt in het MER echter informatie over de wijze waarop:

- doelen voor de inrichting zijn geoperationaliseerd;
- scores voor de alternatieven zijn onderbouwd, bijvoorbeeld voor de beoogde natuurontwikkeling;
- enkele milieueffecten zijn meegewogen in de eindbeoordeling van de alternatieven;
- het MMA is samengesteld.

Door het ontbreken van deze informatie kon de Commissie een deel van haar taak niet goed uitvoeren. Het betreft het toetsen op juistheid van informatie die bij het opstellen van het VOP/MER is gebruikt bij het samenstellen van de alternatieven en het beoordelen van de milieueffecten van deze alternatieven. Hierbij wordt opgemerkt dat de Commissie niet de bedoeling heeft om alle effectvoorspellingen te voorzien van een kwantitatieve onderbouwing. Echter, als gebruik wordt gemaakt van kwalitatieve deskundigenoordelen, zullen deze gemotiveerd en aannemelijk gemaakt moeten worden in het MER. Om die reden heeft de Commissie de initiatiefnemer gevraagd aanvullende informatie te verschaffen over de bovengenoemde onderwerpen.

Omdat de initiatiefnemer aangaf dat deze informatie aanwezig was in een groot aantal achtergronddocumenten, heeft de Commissie de initiatiefnemer uitgenodigd een notitie op te stellen. Met behulp van deze antwoordnotitie⁴) kon de Commissie haar toetsing voltooien. De vragen die de Commissie heeft voorgelegd aan de landinrichtingscommissie zijn als bijlage bij dit advies opgenomen (bijlage 5).

Op de antwoordnotitie is geen inspraak mogelijk geweest. De Commissie gaat ervan uit dat conform het richtsnoer aanvullingen⁵) de antwoordnotitie van de landinrichtingscommissie op de vragen van de Commissie openbaar wordt gemaakt gezamenlijk met het inspraakverslag, aangezien het naar de mening van de Commissie essentiële informatie betreft die van belang is voor de besluitvorming.

3. AANBEVELINGEN VOOR DE VERDERE PLANVORMING

3.1 'Milieu en water' en 'Natuur'

Effectbeoordeling

In bijlage 5 bij dit advies is aangegeven dat een aantal hoofd- en subdoelen in het VOP/MER niet is geoperationaliseerd. De inrichtingsopgave voor de landinrichting is daarmee voor deze doelen niet op alle punten duidelijk geworden. Waar bij de effectbepaling in plaats van (kwantitatieve) meetbare toetsingscriteria (kwalitatieve) 'deskundigenoordelen' zijn gehanteerd, ontbreekt in het VOP/MER veelal een onderbouwing van het deskundigenoordeel. Door deze tekortkoming is een toetsing van de scores op een aantal onderdelen niet goed mogelijk. Dit is met name het geval voor de onderdelen 'milieu en water' en 'natuur'. Het achtergronddocument over milieu en water concludeert dat de alternatieven natuur en MMA kansrijke uitgangssituaties bieden voor behoud en ontwikkeling van aan vochtige tot natte en voedselarme condities gebonden plantensoorten en vegetatietypen. De combinatie van maatregelen in deze alternatieven *"leidt tot een breed scala aan gewenste milieu-omstandigheden in termen van vochttoestand, zuurgraad en voedselrijkdom"* (pagina 3 achtergronddocument natuur). Het is echter op basis van de informatie in het VOP/MER en de achtergronddocumenten niet na te gaan in welke mate de voor het streefbeeld natuur vereiste standplaatscondities ook daadwerkelijk worden gerealiseerd in de alternatieven.

In de aanvullende informatie die door de initiatiefnemer ter beschikking is gesteld wordt meer informatie geboden over de doelen en de onderbouwing van de effectbeoordeling.

---

4 Landinrichtingscommissie (april 1997): MER-notitie Groenraven-Oost. Reactie naar aanleiding van het overleg met de Commissie m.e.r. op 13 maart 1997 over het voorontwerpplan-milieu-effect-rapport Groenraven-Oost.
5 Richtsnoer aanvullingen van de Minister van VROM van 10 januari 1995 (kenmerk: DGM/EIM/MBB/11n940-02).

Het VOP/MER inclusief de aanvullende informatie maken aannemelijk dat het streefbeeld natuur voor een belangrijk deel kan worden gerealiseerd in het alternatief natuur en in het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA). De alternatieven worden juist gekwalificeerd ten opzichte van elkaar. Echter de informatie geeft nog weinig kwantitatief inzicht in de omvang van de effecten van de maatregelen en daarmee in de mate van doelbereik. Het schoonwatersysteem speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de standplaatscondities voor de beoogde natuurdoeltypen. De verdere planvorming en het evaluatieprogramma zullen een belangrijke rol moeten spelen om meer inzicht te krijgen in de effectiviteit van het landinrichtingsplan, zodat eventueel aanvullende maatregelen genomen kunnen worden.

- De Commissie beveelt aan om in het ontwerpplan nader te specificeren welke natuurdoeltypen op welke locaties worden nagestreefd, welke standplaatscondities hiervoor nodig zijn en op welke wijze aan deze condities wordt voldaan. Omdat het schoonwatersysteem een cruciale rol speelt bij het realiseren van de juiste standplaatscondities, wordt tevens aanbevolen in het evaluatieprogramma aan te geven op welke wijze door monitoring de ontwikkeling in standplaatscondities wordt gevolgd, en welke mogelijkheden er zijn voor eventuele aanvullende maatregelen om de effectiviteit van het systeem te vergroten.

Particulier natuurbeheer

De Commissie is van mening dat de herinrichting Groenraven-Oost zich er goed voor leent om uitwerking te geven aan enkele relatief nieuwe beleidsontwikkelingen, namelijk particulier natuurbeheer en het stichten van nieuwe landgoederen/buitenplaatsen.^{6]} Het VOP/MER geeft eveneens aan dat particulier natuurbeheer mogelijk een reële ontwikkeling is in het gebied.

Bij "particulier natuurbeheer" gaat het om het door agrariërs en landgoedeigenaren zodanig realiseren van de ecologische hoofdstructuur dat hierbij voor natuur, landbouw en landgoederen een optimale en duurzame situatie ontstaat. Uitgangspunt blijft hierbij dat inrichting en beheer van de ecologische hoofdstructuur primair wordt afgestemd op de ontwikkeling van de natuurwaarden, die via het bestaande instrumentarium alleen via reservaatvorming of natuurontwikkeling gerealiseerd kunnen worden.

Binnen het herinrichtingsgebied lijken met name de stadsrandzones en de landgoederenzône goede mogelijkheden te bieden voor de ontwikkeling van nieuwe landgoederen en buitenplaatsen. Hiermee kan bijgedragen worden aan de versterking van de ecologische hoofdstructuur en aan een duurzame landschappelijke inpassing en afbakening van de overgang stedelijk-landelijk gebied, waarbij in ruil voor de aanleg en het onderhoud van groengebieden (parken, bossen, natuurterreinen) een bescheiden woonfunctie kan worden toegestaan ("groen voor rood").

---

6 Zie ook inspraakreactie nr. 10, bijlage 4.

- De Commissie beveelt aan om bij de verdere planontwikkeling nader te onderzoeken en aan te geven in hoeverre met de hiervoor geschetste mogelijkheden voor particulier natuurbeheer en nieuwe landgoederen/buitenplaatsen bijgedragen kan worden aan de doelstellingen van het landinrichtingsproject en win-win situaties voor het gebied kunnen worden gecreëerd.

3.2 Recreatie

Recreatieve zonering

In de landgoederen in het gebied Groenraven Oost is thans reeds sprake van hoge recreatiedruk, met name in Amelisweerd en Rhijnauwen. Het VOP/MER stelt dat onder andere door de aanleg van het bosgebied Nieuw Wulven en het recreatiegebied Laagraven de druk op deze gebieden enigszins binnen de perken blijft. De Commissie constateert dat weliswaar in het VOP/MER in de ontwikkeling van het bosgebied Nieuw Wulven en het recreatiegebied Laagraven een aanzet tot zonering van het recreatief gebruik is te constateren, maar merkt op dat bij andere maatregelen, zoals bij de geplande fietspaden, van zonering nauwelijks sprake is. Deze zorgen, zoals het VOP/MER zelf constateert, voor extra verstoring en versnippering en staan soms haaks op de beoogde ecologische verbindingzones. Om die reden zouden deze fietspaden volgens de huidige routing geen onderdeel moeten uitmaken van het MMA⁷].

- De Commissie beveelt aan om in het Ontwerpplan met betrekking tot de recreatieve zonering aan te sluiten bij de doelstelling zoals die in het VOP/MER in paragraaf 3 op pag. 18 onder "landschap" is gedefinieerd: een zodanig stabiele inrichting, door middel van een groene geleidingszone dat een goede inpassing van de stedelijke ontwikkelingen (lees in deze context: recreatie) wordt bereikt en een geleidelijke overgang naar het landelijk gebied ontstaat. Milieueffecten (verstoring, versnippering) kunnen worden verminderd door:
  - een goede zonering waarbij intensieve recreatiegebieden (50 recreatieplaatsen/ha) dicht bij de woonkernen geleidelijk overgaan in meer extensieve gebieden (met ca. 10 recreatieplaatsen/ha);
  - ruime bufferzones rondom kwetsbare natuurgebieden (met een recreatief medegebruik van maximaal 2/ha) rekening houdend met de draagkracht van natuur en landschap. In dit kader adviseert de Commissie in elk geval tot heroverweging van de ontsluiting van het plangebied voor recreatief fietsen en geheel of gedeeltelijke afsluiting (bijvoorbeeld in broedseizoen) van kwetsbare landgoederen met vervangende recreatiemogelijkheden elders dicht bij de woonomgeving (compensatiebeginsel).

Recreatie-automobiliteit

De Commissie constateert dat in het VOP/MER feitelijke informatie over recreatie-automobiliteit in de regio ontbreekt. Terugdringen van de recreatie-automobiliteit (meer dan 60% van alle personenauto kilometers worden verreden voor vrijetijdsbesteding) is een belangrijke doelstelling binnen het vigerende milieubeleid.

---

7 Zie ook inspraakreactie 4, bijlage 4.

- De Commissie beveelt aan in het ontwerpplan in het kader van het terugdringen van de recreatie-automobiliteit bij de planning van routegebonden voorzieningen voor wandelen en fietsen zorg te dragen voor goede en veilige verbindingen met de woonkernen⁸].

Recreatieplaatsen

Het VOP/MER gaat niet in op het gegeven dat er in 1995 een overschot van 8.898 aan recreatieplaatsen bestaat in de agglomeratie Utrecht voor sportvissen. Dat overschot zal in 2010 zijn opgelopen tot 30.241 (rapport Grontmij/Wong LNV 1995).

- De commissie adviseert om in het kader van het ontwerpplan te onderzoeken of substitutie nodig en mogelijk is van recreatieplaatsen voor sportvissen door andere vormen van oever- c.q. watergebonden vormen van recreatie waarin tekorten bestaan, zoals zonnen, kleine watersport of kanoën. Ook kan worden nagegaan of sanering mogelijk is ten behoeve van natuurontwikkeling, zoals het realiseren van plasbermen voor dieren waarvoor in het VOP/MER een inrichting wordt voorzien van 26 km.

3.3 Landbouw

Verbeteren van de landbouw is niet een hoofddoelstelling van de herinrichting. De oppervlakte landbouwgrond zal sterk verminderen. De herinrichting streeft naar het behouden en ontwikkelen van duurzame en economisch gezonde landbouw in de resterende landbouwgebieden. De alternatieven verschillen niet in de maatregelen en effecten voor de landbouw. De maatregelen zijn er alle op gericht om de productieomstandigheden te verbeteren zodat de inkomensachterstand opgeheven wordt en de concurrentiepositie verbetert. Het VOP/ MER lijkt duurzame landbouw vooral te beschouwen als economisch duurzame landbouw. Het VOP/MER gaat minder in op doelstellingen en maatregelen voor ecologisch duurzame landbouw. Hier wel op ingaan is van belang omdat verbetering van productieomstandigheden doorgaans gepaard gaat met intensivering van de productie, met mogelijk nadelige milieugevolgen.

- De Commissie beveelt aan in het ontwerpplan aan te geven welke doelen voor ecologisch duurzame landbouw worden nagestreefd, en welke (aanvullende) maatregelen genomen kunnen worden om deze doelen te realiseren. Hierbij denkt de Commissie aan:
  - niet verder opvoeren of zelfs terugdringen van de belasting met fosfaat en stikstof tot de volgens het milieubeleid geaccepteerde hoeveelheden. Indien de bemestingsintensiteit te hoog is, zal gezocht moeten worden naar afzetgebieden;

---

8 Zie ook inspraakreacties 14 en 28, bijlage 4.

- Nagaan van de mogelijkheden van natuurbeheer binnen de bedrijfsvoering (zie ook paragraaf 3.1 van dit advies), op een nader te bepalen percentage (bijvoorbeeld 3%) van de bedrijfsoppervlakte. Agrarisch natuurbeheer is opgenomen als doelstelling voor de herinrichting, maar bijbehorende maatregelen zijn niet uitgewerkt.

Het achtergronddocument landbouw beschrijft dat per ha. 1000 tot 2000 gulden voor de landbouw wordt geïnvesteerd. Op basis van het VOP/MER (pag. 49) kan echter een investering van 2200 gulden per ha worden berekend. Niet duidelijk is hoe deze cijfers zich verhouden tot een economisch rendement van 15% waarmee een duurzame landbouw gerealiseerd zou moeten worden.

- De Commissie beveelt aan in het ontwerpplan het economisch rendement voor de landbouw na de herinrichting op bovenstaand punt toe te lichten.

3.4 Het meest milieuvriendelijke alternatief.

Geen van de planalternatieven scoort beter dan 0% op het doel 'vergroting van de oppervlakte kwelgebied'. De Commissie is van mening dat het meest milieuvriendelijke alternatief op dit onderdeel meer mogelijkheden biedt dan aangegeven in het VOP/MER. In ieder geval zou het MMA maatregelen moeten bevatten die bijdragen dit doel te realiseren⁹. Hierbij kan worden gedacht aan:

- gerichte ontgravingen op kansrijke plekken in de natuurontwikkelingsgebieden;
- stopzetten c.q. sterk verminderen van grondwateronttrekkingen in combinatie met het zoveel mogelijk vasthouden van gebiedseigen water.
- De Commissie realiseert zich dat bovengenoemde maatregelen niet allen in het kader van deze landinrichting kunnen worden ingezet. Zij vallen echter wel onder de verantwoordelijkheid van de provincie als bevoegd gezag. De Commissie beveelt daarom aan bij de verdere planontwikkeling, met name in het ontwerpplan, de relatie aan te geven tussen de landinrichting en andere beleidsvoornemens en activiteiten die tezamen het areaal kwelgebied kunnen vergroten.

De landschappelijke elementen die zijn verwerkt in het alternatief natuur voor de mens (met name kleine bosjes ten zuiden van de A12), scoren positief voor zowel landschap als natuur¹⁰. In het MMA zijn ze echter niet opgenomen; Het alternatief natuur voor de mens bevat als enig planalternatief een aantal specifieke maatregelen dat gericht is op realisatie van de plandoelstelling: "versterking, veiligstelling en waar mogelijk ook het toegankelijk maken van archeologische en cultuurhistorische objecten". Met name de inrichting van een fortentroute is hiervan een uitwerking. Het is niet logisch dat maatregelen om dit doel te realiseren geen onderdeel uitmaken van het MMA¹¹.

9 Zie ook inspraakreactie 25, bijlage 4.

10 Zie ook inspraakreacties 4 en 29, bijlage 7.

11 Zie ook inspraakreactie 16, waarin aandacht voor cultuurhistorische elementen wordt gevraagd.

- De Commissie beveelt aan bovengenoemde maatregelen als onderdeel van het MMA te beschouwen, en te motiveren in hoeverre deze deel uit maken van het ontwerpplan.

3.5 Aanbeveling voor toekomstige MER'en

- Bij het opstellen van VOP/MER'en is het van belang dat de resultaten van de effectbeoordeling navolgbaar en controleerbaar zijn. Hiertoe heeft de Dienst Landelijk Gebied (DLG) een evaluatiesystematiek ontwikkeld, de zogenoemde BEL-systematiek. De Commissie beveelt aan deze systematiek bij volgende VOP/MER'en toe te passen met het oog op de genoemde navolgbaarheid en controleerbaarheid van de effectvoorspelling. Bovendien is dan evaluatie en eventuele verdere nuancering van deze systematiek mogelijk.

15

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies over het
milieueffectrapport
Herinrichting Groenraven-Oost

(bijlagen 1 t/m 5)

17
groen

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 11 december 1996 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

LANDINRICHTINGSCOMMISSIE

Commissie voor de Milieu-effectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Herinrichting: Groenraven-Oost
Secretariaat Postbus 20030
3502 LA Utrecht
Telefoon 030-2858201

Uw brief van
Uw kenmerk
Onderwerp

Aanbieding VOP/MER
Groenraven-Oost

Datum 11 december 1996
Ons kenmerk 963917/GO

	Bijlagen(n) div. Commissie voor de Milieu-effectrapportage
13 DEC. 1996	
1841-96	
014-527m 546x mer] sex	
kopie naar: MO - Sc-pied-692 bh	

Geachte mevrouw/mijnheer,

Namens het college van Gedeputeerde Staten in de provincie Utrecht zenden wij u hierbij 6 exemplaren van het voorontwerp-landinrichtingsplan/milieu-effectrapport Groenraven-Oost. Dit VOP/MER ligt van 12 december 1996 tot 13 maart 1997 ter inzage. Ter informatie is een kopie van de advertentietekst bijgevoegd.

Indien u nog vragen heeft, dan zijn wij gaarne bereid deze naar vermogen te beantwoorden.

Met vriendelijke groeten,

De Landinrichtingscommissie Groenraven-Oost,

R.A. van Logtenstijn, voorzitter

ir. J.M. Keestra, secretaris

19

BIJLAGE 1a

Brief van het bevoegd gezag d.d. 12 mei 1997 waarin de Commissie verlenging van de adviestermijn verleend wordt

PROVINCIE UTRECHT

Dienst ruimte en groen

Pythagoraslaan 101 Rabobank Utrecht
Postbus 80300 rek.nr. 39.45.11.226
3508 TH Utrecht Giro.nr. Rabobank 254134
Telefoon 030-2583111
Fax 030-2583466

Aan Commissie voor de milieu-effectrapportage
t.a.v. drs. S.A.A. Morel
Postbus 2345
3500 Utrecht

Commissie voor de milieu-effectrapportage	
ingekomen:	13 MEI 1997
nummer:	621-97
dossier:	614-103
kopie naar:	Mo/sc/pres/bijl bh

Datum 12 mei 1997
Nummer 7360566/1904
Uw brief van -
Uw nummer -
Bijlage

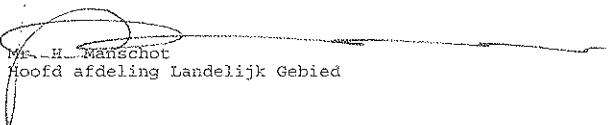
Afdeling RL
Referentie J. Hollestelle
Doorkiesnr. 030-2583442
Dienstfax 030-2583496
Onderwerp M.E.R. Groenraven-Oost

Geachte commissie,

Tijdens het door uw commissie geïnitieerde tussentijdse overleg op 13 maart j.l., hebben alle betrokken partijen onderkend dat aanvullende informatie voor een goede toetsing van bovengenoemde M.E.R. noodzakelijk was. Deze aanvulling is u door DLG bij brief van 25 april j.l. toegezonden.

Bovenstaande konstatering brengt met zich mee dat daarmee ook de termijn waarbinnen uw commissie het toetsingsadvies zal uitbrengen met 6 weken is verlengd.

Hoggachtend,
gedeputeerde staten van Utrecht,
namens hen,

M.E. H. Manschot
Hoofd afdeling Landelijk Gebied

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de toetsingsprocedure in Staatscourant nr. 236
d.d. 5 december 1996

HERINRICHTING GROENRAVEN OOST

Landinrichtingswet artikel 77, tweede lid
Wet Milieubeheer artikel 7.20

BEKENDMAKING VOORONTWERP- LANDINRICHTINGSPLAN/MILIEU-EFFECTRAPPORT

De Landinrichtingscommissie voor de herinrichting Groenraven-Oost deelt u mede dat voor voornoemde herinrichting het voorontwerp-landinrichtingsplan/milieu-effectrapport van 12 december 1996 tot 13 maart 1997 ter inzage ligt.

Inlichtingen over het voorontwerp-landinrichtingsplan/milieu-effectrapport kunt u verkrijgen bij het secretariaat van de Landinrichtingscommissie, adres:

Griffioenlaan 2,
Postbus 20030
3502 LA Utrecht
telefoon: 030 - 2858201

Terinzagelegging

Het rapport ligt ter inzage in

- de gemeentehuizen van de gemeenten Utrecht, De Bilt, Zeist, Bunnik, Driebergen, Houten en Nieuwegein
- het hoofdkantoor van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Fultobaan 58 in Nieuwegein.

Het voorontwerp-landinrichtingsplan/milieu-effectrapport is met ingang van 12 december 1996 voor een ieder kosteloos verkrijgbaar bij het secretariaat van de Landinrichtingscommissie en bij de bovengenoemde gemeentehuizen.

Een brochure over het plan Groenraven-Oost wordt kort na 12 december 1996 huis aan huis bij de bewoners in het landelijk gebied bezorgd.

Voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten

In de komende weken wordt een aantal openbare voorlichtings- en inspraakbijeenkomsten gehouden, waar het voorontwerpplan/milieu-effectrapport nader wordt toegelicht en waar gelegenheid bestaat om met vertegenwoordigers van de Landinrichtingscommissie van gedachten te wisselen.

De bijeenkomsten, aanvang 20.00 uur, zijn op de volgende plaatsen:

Voorlichtingsbijeenkomsten

maandag 16 december 1996 in Houten, rest. De Engel, Burg. Wallerweg 2
dinsdag 17 december 1996 in De Bilt, rest. Biltse Hoek, Holle Bilt 1

Inspraakbijeenkomsten

woensdag 8 januari 1997 in Bunnik, trefcentrum, Burg. v/d Weyerstraat 78
donderdag 9 januari 1997 in De Bilt, rest. Biltse Hoek, Holle Bilt 1
woensdag 15 januari 1997 in Zeist, kerkcentrum Zeist-West, De Clomp 33-01
donderdag 16 januari 1997 in Houten, rest. De Engel, Burg. Wallerweg 2

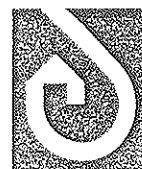
Bovengenoemde bijeenkomsten hebben tevens het karakter van een hoorzitting in het kader van de m.e.r.-procedure.

Schriftelijke reacties in het kader van de inspraak kunt u tot 13 maart 1997 indienen bij het secretariaat van de Landinrichtingscommissie.

De Landinrichtingscommissie Groenraven-Oost,

R.A. van Logtenstein, voorzitter

ir. J.M. Keestra, secretaris

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Landinrichtingscommissie

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht

Besluit: vaststellen van het Landinrichtingsplan Groenraven-Oost

Categorie Besluit m.e.r.: 9.2

Activiteit: Herinrichting van het gebied Groenraven-Oost, een gebied van circa 3670 ha in een verstedelijkingszone Utrecht - de Bilt - Zeist - Burmik - Houten - Nieuwegein. Het betreft een strategisch groenproject (SGP).

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 25 mei 1994

richtlijnenadvies uitgebracht op: 1 september 1994

richtlijnen vastgesteld: 28 november 1995

kennisgeving MER: 11 december 1996

toetsingsadvies uitgebracht: 11 augustus 1997

Bijzonderheden: In het gebied is sprake van een sterke verstedelijking die een hoge recreatiedruk veroorzaakt. Daarnaast zijn de natuur- en landschapswaarden en -potenties in het plangebied groot. Door bestaande en geplande infrastructuur is het gebied sterk versnipperd. Het plan is vooral gericht op het creëren van recreatieve voorzieningen, het realiseren van de ecologische hoofdstructuur, Randstadgroenstructuur en ecologische verbindingzones. De agrarische structuur van het gebied zal worden aangepast zodat de ruimteclaim door de functies natuur en recreatie op een duurzame wijze kan worden opgevangen.

Tijdens de toetsing heeft de Commissie via het bevoegde gezag aanvullende informatie gekregen die betrekking had op:

- operationaliseren van de doelen voor de herinrichting,
- de onderbouwing van de scores voor de alternatieven, bijvoorbeeld betreffende de beoogde natuurontwikkeling,
- de weging van enkele milieueffecten in de eindbeoordeling van de alternatieven,
- de samenstelling van het MMA.

De Commissie is van mening dat het VOP/MER samen met de verschaftte aanvullende informatie voldoende gegevens bevat om het milieubelang een volwaardige rol te laten spelen bij de besluitvorming over het voorontwerpplan voor de herinrichting in het gebied Groenraven-Oost. In het toetsingsadvies wordt geadviseerd de aanvullende informatie openbaar te maken bij de publicatie van het inspraakverslag, omdat het naar de mening van de Commissie voor de besluitvorming essentiële informatie betreft.

Samenstelling van de werkgroep:

A.P.H.M. Boonman

drs. P.J.L. van den Dries

ir. C.M.L. Hermans

ir. J.B.A.A. Taks

prof.dr.ir. D. de Zeeuw (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. S.A.A. Morel

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	970127	Bewoners van de Brugakker (19 gelijkkluidende inspraakreacties)	Zeist	970305
2.	970220	J. van Ekeren	Zeist	970305
3.	970227	N.V. Waterleidingbedrijf Midden-Nederland	Utrecht	970305
4.	970226	Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging	Bunnik	970305
5.	970218	B. van der Maat	Houten	970305
6.	970218	Gedeputeerde Staten van Utrecht	Utrecht	970305
7.	970214	Gedeputeerde Staten van Utrecht	Utrecht	970305
8.	970225	LaGro Advocaten	Gouda	970305
9.	970224	Universiteit Utrecht	Utrecht	970305
10.	970220	Utrechts Particulier Grondbezit	Bilthoven	970305
11.	970220	Firma Nieuwenhuijsen	Houten	970305
12.	970220	J.Ch.M. Jorna	Odijk	970305
13.	970218	J. van Geffen	Zeist	970305
14.	970218	Burgemeester en Wethouders van Houten	Houten	970305
15.	970213	J.W. en W.G.J. van Eck	Zeist	970305
16.	970213	De Directeur van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg namens deze, het Hoofd van de Regio Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland	Zeist	970305
17.	970211	drs. C.J.P. Stijnman RA, drs. M.P. Jonker	Zeist	970305
18.	970214	Brugakker 57-02	Zeist	970305
19.	970207	Rob de Graaf	Zeist	970305
20.	970206	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Regio Holland/ Utrecht	Utrecht	970305

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
21.	970209	Els Bunte	Zeist	970305
22.	970210	A.R. van der Bijl	Zeist	970305
23.	970211	E. van Buuren	Bunnik	970305
24.	970209	D.J. Veen	Houten	970305
25.	970206	Mr. N.M.P. Steijnen	Zeist	970305
26.	970205	Mr. N.M.P. Steijnen	Zeist	970305
27.	970205	SOVON, afd. Broedvogels	Beek-Ubbergen	970305
28.	970131	Milieudevensiegroep Bunnik	Bunnik	970305
29.	970130	J.Ch.M. Jorna	Odijk	970305
30.	970127	W.C.M. de Groot en G.J. Brouwer	Bunnik	970305
31.	970128	H.C. Kakbeek	Zeist	970305
32.	970129	A.C. van Kessel	Bunnik	970305
33.	961230	Rentemeesterkantoor Reinders Folmer B.V.	Amsterdam	970305
34.	970103	Rijksdienst voor de Monumentenzorg	Houten	970305
35.	970117	H. van der Zwaag	Zeist	970305
36.	970116	Gasbedrijf Centraal Nederland NV	Utrecht	970305
37.	970113	Maatschap T.G.J. van Ekeren en Zoons	Zeist	970305
38.	970116	C.A.M. Goossens	Zeist	970305
39.	970110	C.W.M. Hazelzet	Bilthoven	970305
40.	970108	Mirjam Kouwen	Ziest	970305

BIJLAGE 5

NOTITIE MET VRAGEN OVER HET VOP/MER GROENRAVEN-OOST

1. ALGEMEEN

Het VOP/MER kenmerkt zich door beknoptheid in de informatie. Om tot een voor de streek leesbaar discussiestuk te komen, waarin heldere keuzen worden voorgelegd, heeft de initiatiefnemer uit alle beschikbare informatie een strikte selectie gemaakt. Op sommige onderdelen van het VOP/MER is dit zo ver doorgevoerd, dat essentiële informatie ontbreekt. Mogelijk is deze informatie wel beschikbaar en gebruikt bij het opstellen van het VOP/MER. Mogelijk is die informatie echter niet aanwezig. Alvorens haar advies over het VOP/MER op te stellen, wil de Commissie van de initiatiefnemer en het bevoegd gezag hierover meer duidelijkheid krijgen. Hieronder worden de belangrijkste punten besproken waarover de Commissie informatie in het VOP/MER mist. Samen-gevat betreft het informatie over:

- de operationalisering van doelen;
- de onderbouwing van de scores van milieueffecten;
- de beschrijving van (onbedoelde) milieueffecten;
- de samenstelling van het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA).

In het VOP/MER zijn scores van de alternatieven niet goed onderbouwd, mede door de beperkte operationalisering van doelen. Ook is een aantal milieueffecten niet beschreven en niet in de vergelijkingstabel opgenomen. In het MMA ontbreken maatregelen die wel in het alternatief natuur voor de mens zijn ondergebracht. Door deze tekortkomingen is een objectieve vergelijking van de alternatieven niet goed mogelijk. Het VOP/MER geeft aan dat een voorkeursalternatief nog niet is uitgewerkt. Dit alternatief kan bestaan uit maatregelen uit alle beschreven alternatieven. Door de onvolledige vergelijking van de alternatieven biedt het VOP/MER geen goede basis voor een onderbouwing van de keuzen die in het voorkeursalternatief gemaakt moeten worden.

De Commissie heeft de volgende vragen:

- 1 a. Kan worden aangegeven waarom de **doelen** voor de planonderdelen die in de hierna volgende paragraaf 2 zijn gespecificeerd niet zijn geoperationaliseerd?
- b. Indien deze doelen wel zijn geoperationaliseerd, op welke wijze is dat dan gebeurd, en in welke achtergronddocumenten is deze informatie te vinden?
- 2 a. Kan worden aangegeven hoe de **scores** voor de alternatieven zijn onderbouwd, en waarom niet is gekozen voor een verdergaande kwantitatieve onderbouwing van de scores voor planonderdelen die in de hierna volgende paragraaf 2 zijn gespecificeerd?
- b. Indien gebruik is gemaakt van deskundigenoordeel, welke overwegingen hebben dan tot dat deskundigenoordeel geleid?
- c. Is een onderbouwing van scores en deskundigenoordeel in achtergronddocumenten weergegeven, zo ja in welke?

- 3 a. Kan worden aangegeven hoe met de in paragraaf 3 beschreven (onbedoelde) **milieueffecten** is omgegaan bij de beoordeling van de alternatieven?
- b. Indien ook deze milieueffecten zijn meegewogen, in welke achtergronddocumenten zijn zij dan beschreven?
- 4 a. Zijn de in paragraaf 4 beschreven maatregelen overwogen als onderdeel van het **meest milieuvriendelijke alternatief**, en wat is de argumentatie om ze uiteindelijk niet daarin op te nemen?
- 5 In het VOP/MER is sterk afgeweken van de richtlijnen voor het MER. Een motivatie daarvoor is niet opgenomen in het VOP/MER. Waarom is gekozen voor deze benadering?

2. OPERATIONALISEREN VAN DOELEN EN ONDERBOUWING VAN SCORES

Een aantal hoofd- en subdoelen is in het VOP/MER niet geoperationaliseerd, maar vooral in kwalitatieve termen uitgedrukt. Ook zijn in veel gevallen geen meetbare toetsingscriteria gedefinieerd waarmee het doelbereik van maatregelen en alternatieven wordt bepaald. De inrichtingsopgave voor de landinrichting is daarmee voor deze doelen niet op alle punten duidelijk. Het is daarom moeilijk te beoordelen wanneer een alternatief aan de gestelde doelen voldoet. De belangrijkste doelen waarvoor deze tekortkoming geldt worden in onderstaande tekstblokken voor achtereenvolgens landbouw, milieu en water, natuur en recreatie besproken.

Waar bij de effectbepaling in plaats van (kwantitatieve) meetbare toetsingscriteria (kwalitatieve) 'deskundigenoordelen' zijn gehanteerd, ontbreekt veelal een onderbouwing van het deskundigenoordeel. Door deze tekortkoming is een toetsing van de scores op een aantal onderdelen niet goed mogelijk. De belangrijkste knelpunten op dit vlak zijn:

Landbouw

De doelen zijn gedefinieerd in kwalitatieve termen. De hoofddoelstelling is behouden en ontwikkelen van een duurzame en economisch gezonde landbouw, met als subdoelen:

- verbeteren van de verkavelingssituatie;
- realisatie van een optimale waterhuishouding (goede drooglegging, voldoende wateraanvoer);
- verbetering van de veiligheid van het agrarisch verkeer;
- natuurbeheer onderdeel van de bedrijfsvoering.

In het achtergronddocument 'landbouw' worden de doelen geoperationaliseerd en gekwantificeerd voor landbouwkundige inrichting (verkaveling en waterhuishouding). Voor verkeersveiligheid, agrarisch natuurbeheer en economisch rendement zijn geen toetsingscriteria geformuleerd. Wel wordt geconstateerd in het achtergronddocument dat de huidige situatie al vrijwel voldoet aan de inrichtingseisen. Het VOP/MER noch het achtergronddocument maken duidelijk of, en in welke mate de alternatieven aan deze inrichtingsopgave voldoen. Voor de hoofddoelstelling 'duurzame landbouw' wordt volstaan met kwalitatieve, niet onderbouwde oordelen zoals: *'In de alternatieven met landinrichting zijn er voldoende mogelijkheden om een duurzame landbouw in het blijvende landbouwgebied te realiseren. Vooral de verkaveling kan verbeteren en voldoet dan*

aan de inrichtingseisen. Door onder meer structurele bedrijfsvergroting is er een goede kans dat de bedrijven ook na de landinrichting voldoende kunnen door-groeien naar de vereiste omvang'. Ook wordt in het VOP/MER (pag. 45) gesteld dat bij alle planalternatieven de blijvende bedrijven beter dan in de huidige situatie voldoen aan de inrichtingseisen die in de toekomst aan de landbouwbedrijven worden gesteld. Een onderbouwing van de mate waarin dit kennelijk het geval zal zijn ontbreekt echter. In de huidige situatie heeft circa 1/3 van de bedrijven slechts 60% van de grond bij huis. Het is niet duidelijk om welk deel van de bedrijven het gaat bij de autonome ontwikkeling en de planalternatieven. Ook voor agrarisch natuurbeheer is het doelbereik in algemene termen verwoord ('de kans erop is beduidend beter in de alternatieven met landinrichting'). Agrarisch natuurbeheer wordt namelijk positief gerelateerd aan een sterke landbouw. Verkeersveiligheid komt bij de effectbeschrijving niet terug. In de scoretabel zijn niettemin drie plussen (+++) voor alle alternatieven opgenomen bij de doelstelling 'duurzame landbouw'. De manier van wegen van de subdoelstellingen in deze hoofddoelstelling is niet beschreven. Voor de hoofddoelstelling economisch rendement, waarvoor geen toetsingscriteria worden geformuleerd, wordt in het achtergronddocument geconcludeerd: 'in de alternatieven met landinrichting is er een gering positief bedrijfseconomisch effect te verwachten en opzichte van de huidige situatie. Het effect is groter ten opzichte van het alternatief autonoom. Het nationaal economisch rendement is ruim 15%'. In het VOP/MER leidt deze niet onderbouwde conclusie tot drie plussen (+++) voor de alternatieven met landinrichting en een min (-) voor de autonome ontwikkeling.

Milieu en water

Voor de hoofd- en subdoelen voor milieu-, grond- en oppervlaktewater zijn weliswaar enige meet- en toetsbare criteria geformuleerd, maar deze zijn onvolledig of niet geheel duidelijk. Voor bijvoorbeeld *verdroging* is de subdoelstelling 'vergroten kwelgebied en -kwaliteit in de bestaande natuurgebieden' uitgedrukt in het toetsingscriterium "0% = geen verandering ten opzichte van huidig". Wanneer 100% doelbereik wordt gerealiseerd is niet aangegeven. Bovendien blijkt dat alle alternatieven, ook het MMA, op dit criterium 0% scoren. Dat betekent dat maatregelen voor deze doelstelling niet zijn uitgewerkt of niet voldoen. In ieder geval in het MMA zouden dergelijke maatregelen opgenomen moeten worden om aan de doelen te kunnen voldoen (zie paragraaf 4 van deze notitie). Voor *verdroging* scoort het MMA in tabel 5.1 ondanks het niet realiseren van doelen voor het vergroten van het kwelgebied drie plussen ("+++", doelstelling nagenoeg gehaald). Het alternatief "natuur" scoort hier twee plussen, terwijl het achtergronddocument geen verschil aangeeft in maatregelen tussen beide alternatieven.

Bij verspreiding is het doelbereik voor het verbeteren van de kwaliteit van de waterbodem uitgedrukt in het toetsingscriterium "m³ verwijderde bagger klasse 3 en 4". Wanneer 100% doelbereik wordt gerealiseerd is niet aangegeven. Het MMA is gescoord als "x m³". Daaruit is geen doelbereik op te maken. Moet dat opgevat worden als een doelbereik van 100%?

Voor *verzuring* ontbreken toetsingscriteria. In de tekst in het achtergronddocument 'milieu en water' wordt gesteld dat verzuring niet is uitgewerkt omdat verzuring weinig relevant is. Het is daarom niet duidelijk waarom alle planalternatieven op dit onderdeel drie plussen (+++) scoren. In de scoringstabel 5.1

leiden deze drie plussen in het alternatief natuur voor de mens tot een positieve score voor water en milieu totaal (+), terwijl de thema's verdroging, verspreiding en vermessing bij dit alternatief allen negatief scoren (-). Kennelijk wordt aan verzuring toch een zwaar gewicht toegekend in de eindbeoordeling. De onderbouwing van de toekenning van gewichten ontbreekt echter.

In het achtergronddocument is overigens het schoonwatersysteem ook opgenomen bij het alternatief 'natuur voor de mens'. Ook het doelbereik is berekend inclusief het schoonwatersysteem. In het VOP/MER maakt het schoonwatersysteem echter geen onderdeel uit van dit alternatief.

De scores voor de verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater voor "N" en "P" bij het thema vermessing, met als toetsingscriterium al dan niet voldoen aan de AMK-norm, worden niet onderbouwd. Het wordt daarom niet duidelijk waarom de autonome ontwikkeling op dit punt een doelbereik van 10-20%, de alternatieven natuur en mens >50% en het MMA zelfs >100% doelbereik heeft. Datzelfde geldt voor de doelstelling voor de verbetering van de kwaliteit oppervlaktewater bij het thema verspreiding.

Het achtergronddocument concludeert dat *"door het schoonwatersysteem en de hydrologische isolatie van de landgoederen de waterkwaliteit verbetert en een meer op de natuur afgestemd peilbeheer mogelijk is"*. Gezien bovenstaande punten van commentaar is de Commissie van mening dat deze conclusie niet op een duidelijke, navolgbare manier wordt onderbouwd.

Natuur

Voor natuur worden geen doelen en toetsingscriteria gespecificeerd. Het achtergronddocument natuur stelt dat uit ecohydrologische voorspellingsmodellen afgeleide vuistregels volstaan in vele praktijksituaties om de milieueffecten op met name flora en vegetatie te bepalen. De vuistregels zijn echter niet opgesomd. Een verdergaande voorspelling dan het toepassen van deze vuistregels wordt in de situatie Groenraven-Oost niet relevant geacht. In deze fase van de planvorming wordt volstaan met het *"aangeven van het verschil tussen de planalternatieven waar het de richting van de natuurontwikkeling betreft"*. Geconcludeerd wordt dat alleen de alternatieven natuur en MMA kansrijke uitgangssituaties bieden voor behoud en ontwikkeling van aan vochtige tot natte en voedselarme condities gebonden plantensoorten en vegetatietypen. De combinatie van maatregelen in deze alternatieven *"leidt tot een breed scala aan gewenste milieu-omstandigheden in termen van vochttoestand, zuurgraad en voedselrijkdom"* (pag. 3 achtergronddoc. natuur). Het is echter op basis van de informatie in het VOP/MER en de achtergronddocumenten niet na te gaan in welke mate de voor het streefbeeld natuur vereiste standplaatscondities ook daadwerkelijk worden gerealiseerd in de alternatieven. Gezien de beschikbare kennis over de voor allerlei natuur(doel)typen vereiste standplaatscondities was een meer kwantitatieve en daardoor beter controleerbare onderbouwing van de effectbeoordeling mogelijk geweest. In de scoretabel voor natuur (tabel 5.1) wordt de niet gespecificeerde doelstelling "streefbeeld natuur" in de alternatieven natuur en MMA nagenoeg geheel gehaald (+++), in het alternatief mens voor een klein gedeelte (+), terwijl de huidige situatie als *"nog ver verwijderd van de doelstelling"* (-) wordt gekwalificeerd. Deze score is nu niet onderbouwd. Mede gezien de besluitvorming over de benodigde investeringen, zoals voor de realisatie van een schoonwatervoorziening, is een betere operationalisering van doelstellingen in combinatie met een meer kwantitatieve onderbouwing van de

effectbeoordelingen gewenst. Ook voor de evaluatie van de daadwerkelijk optredende milieueffecten zijn geoperationaliseerde, meetbare doelstellingen gewenst.

Voor fauna wordt gesteld dat er nog veel onzekerheden zijn waar het de relatie tussen leefgebieden en voortbestaan van soorten betreft. Deze en andere leemten in kennis over natuurontwikkeling worden in het VOP/MER overigens niet gesignaleerd.

Recreatie

Voor recreatie worden deels kwantitatieve ("realiseren 90 ha recreatiegebied in Laagraven"), deels kwalitatieve ("vergroten van de aantrekkelijkheid voor de recreant van het gebied") doelen geformuleerd. Met name van de kwalitatieve doelen is niet aangegeven welke inrichtingsopgave daaruit voortkomt. Wel wordt gesteld dat "indien de kwantiteit (ha en km) en kwaliteit van de openluchtrecreatie voldoet er vanuit kan worden gegaan dat het aantal recreatieplaatsen conform het streven van het Groot Groengebied Utrecht in dit landinrichtingsgebied gerealiseerd wordt". Met name de kwaliteit is niet gedefinieerd zodat evaluatie van het doelbereik moeilijk is. Het is onduidelijk waarom in de tabellen in het achtergronddocument recreatie zowel de inrichtingsopgave als het doelbereik wordt gescoord: wat is het verschil? Hoe vervolgens alle onderwerpen waarop bij recreatie wordt gescoord zijn samengebracht en gewogen in de twee doelrealisaties "realisatie recreatiegebieden" en "recreatief medegebruik" in tabel 5.4 in het VOP/MER is niet onderbouwd.

3. BESCHRIJVING VAN MILIEUEFFECTEN

De alternatieven in het MER zijn beoordeeld en vergeleken op de mate van doelbereik. De (on)bedoelde milieueffecten van de landinrichting zijn echter niet voor alle functies (landbouw, recreatie en landschap) onderzocht. Dat kan een vertekening geven van de resultaten van de beschrijving en vergelijking van de milieugevolgen. De volgende voorbeelden illustreren dit.

Recreatie

In alle alternatieven, vooral in het alternatief natuur voor de mens, is voorzien in de aanleg van fietspaden en wandelpaden waardoor het recreatief medegebruik van het landelijk gebied, inclusief natuurgebieden, moet toenemen. Het alternatief natuur voor de mens scoort het best wat betreft het doelbereik (+++ tegenover ++ voor de overige alternatieven). De milieugevolgen (verstoring, versnippering) van het recreatief medegebruik zijn echter in het VOP/MER niet beschreven. Toename van recreatief medegebruik kan leiden tot een grotere verstoring/versnippering in de landgoederenzone. Bij een juiste zonering van het recreatief medegebruik, die rekening houdt met de draagkracht van natuur en landschap (bijvoorbeeld in het landgoederengebied), kan ook een afname van verstoring optreden in (natuur)gebieden die momenteel te kampen hebben met grote recreatiedruk. Ervaringen elders leren dat men door adequate zonering de tekorten in recreatiemogelijkheden kan opheffen en tegelijkertijd de gewenste natuurontwikkelingen kan bereiken.

Deze (potentiële) milieugevolgen en de mogelijkheden deze door adequate zoning op te heffen, komen niet aan de orde, zodat de scores geen correct beeld verschaffen van de werkelijke milieugevolgen.

Landbouw

Het VOP/MER stelt dat de kansen op blijvend agrarisch natuur- en landschapsbeheer door de sterke landbouw bij elk van de alternatieven beduidend groter zijn dan bij de autonome ontwikkeling. De argumentatie daarvoor is niet duidelijk. Betwijfeld kan worden of deze stelling juist is. De landbouw in de planalternatieven gaat naar schaalvergroting toe, dat wil zeggen sloten zullen gedempt worden en perceelsscheidingen met bijbehorende landschapselementen zullen verdwijnen. Percelen worden rechthoekig en vlak. Dat betekent dat er weinig 'overhoekjes' zullen zijn, en dat micro-reliëf verdwijnt. Grondwatertrappen worden nagestreefd met een optimaal peil voor de veehouderij en de fruit- en boomteelt (III of IV). Dat is niet gunstig voor de natuur die is gebonden aan vochtige tot natte condities (zie pag. 3 van het achtergronddocument natuur). Tenzij de mogelijkheid wordt uitgewerkt natuur die verloren gaat te compenseren, kan een sterke landbouw zoals in de alternatieven is beoogd, negatief werken op de kans blijvend agrarisch natuur- en landschapsbeheer te realiseren.

Landschap

De alternatieven verschillen wat betreft maatregelen voor landschap voornamelijk wat betreft de "stepping stones" (kleine bosjes) ten Zuiden van de A12 en de 'bosstroken' nabij Bunnik langs de Kromme Rijn. Dergelijke landschappelijke elementen scoren niet alleen positief voor landschap, maar ook voor natuur: de stepping stones versterken immers de ecologische verbindingen in het gebied, bijvoorbeeld tussen de Kromme Rijn en het Langbroekerwetering gebied. Voor bijvoorbeeld kleine zoogdieren en ringslangen kan dit van belang zijn. Dit komt echter niet tot uiting in de beschrijving en waardering van de milieueffecten.

Het is de Commissie overigens niet duidelijk wat de verschillen zijn tussen tabel 5.5 (samenvatting realisatie plandoelen) en de tabel op pag. 55 (vergelijking van alternatieven). De effectscores zijn identiek, behalve voor de effecten 'milieu en water' in het alternatief natuur voor de mens.

4. SAMENSTELLING MMA

De Commissie is van mening dat het meest milieuvriendelijke alternatief meer mogelijkheden biedt dan aangegeven in het VOP/MER. De volgende mogelijkheden ziet de Commissie:

- Geen van de planalternatieven scoort beter dan 0% op het doel 'vergroting van de oppervlakte kwelgebied'. In ieder geval het MMA zou maatregelen moeten bevatten die bijdragen dit doel te realiseren. Hierbij kan worden gedacht aan:
  - gerichte ontgravingen op kansrijke plekken in de natuurontwikkelingsgebieden;

- stopzetten c.q. sterk verminderen van grondwateronttrekkingen in combinatie met het zoveel mogelijk vasthouden van gebiedseigen water;
- De landschappelijke elementen die zijn verwerkt in het alternatief 'natuur voor de mens' (kleine bosjes ten zuiden van de A12, bosstroken bij de Kromme Rijn nabij Bunnik) scoren positief voor zowel landschap als natuur. In het MMA zijn ze echter niet opgenomen;
- Het alternatief natuur voor de mens bevat als enige planalternatief een aantal specifieke maatregelen die gericht zijn op realisatie van de plandoelstelling: "versterking, veiligstelling en waar mogelijk ook het toegankelijk maken van archeologische en cultuurhistorische objecten. Met name de inrichting van een fortenroute is hiervan een uitwerking. Het is niet logisch dat maatregelen om dit doel te realiseren geen onderdeel uitmaken van het MMA.
- Door een juiste zonering van recreatieve voorzieningen, waarbij rekening wordt gehouden met de draagkracht van natuur en landschap, kunnen milieueffecten (verstoring, versnippering) sterk worden verminderd. In het MMA is hiermee nog geen rekening gehouden. Het ontbreken van een zoneringsoptzet valt destemee op omdat in het achtergronddocument Openluchtrecreatie een dergelijke zonering als duidelijke inrichtingseis is geformuleerd.